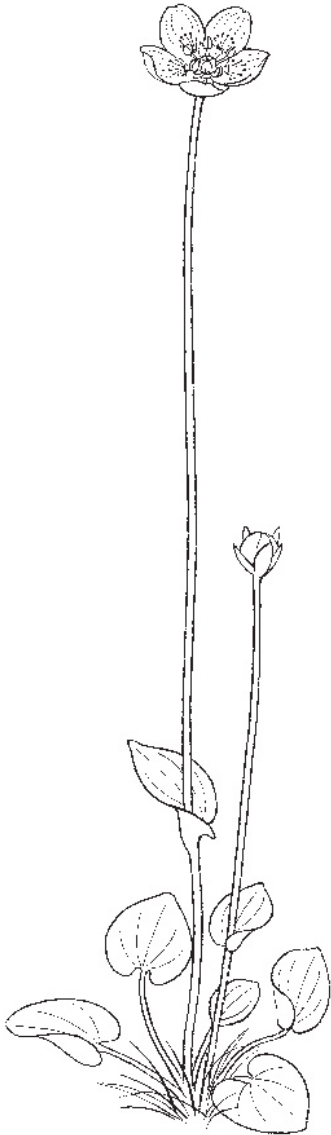

PARNASSIA

Nr 1 2008

Föreningen Smålands Flora

PARNASSIA

Medlemsblad för Föreningen Smålands Flora Årgång 21 2008 nr 1

ISSN 1404-3785

Adress: c/o Allan Karlsson; Liljeholmsvägen 6; 575 39 Eksjö

Plusgiro: 66 29 27 – 3

Org.nr: 827001–1672

Medlemsavgift för år 2008 är 75 kr

Styrelseledamöter i Föreningen Smålands Flora 2007–2008

Ordförande	Allan Karlsson; Liljeholmsvägen 6; 575 39 Eksjö Tel. 0381 – 104 16. E-post: allan.karlsson@adress.eksjo.com
Vice ordförande	Margareta Edqvist; Syrengatan 19; 571 39 Nässjö Tel. 0380 – 106 29. E-post: margareta.edqvist@telia.com
Sekreterare	Åke Widgren; Ronnebygatan 10; 371 32 Karlskrona Tel. 0455 – 31 17 41. E-post: ake.widgren@k.lst.se
Kassör	Göran Wendt; Högstorpsvägen 142 B; 352 42 Växjö Tel. 0470 – 227 33. E-post: gowe@telia.com
Övriga ledamöter	Tomas Burén; Adelgatan 11 C; 393 50 Kalmar Tel. 0480 – 251 89. E-post: tomas.buren@netatonce.net
	John Christoffersson; Villa Vibo, Långemåla; 570 76 Ruda Tel. 0499 – 300 06. E-post: john.amo@tele2.se
	Thomas Karlsson; Skogsvägen 46; 122 63 Enskede Tel. 08 – 649 15 69. E-post: thomas.karlsson@nrm.se
	Barbro Otterstedt; Högabergsgatan 12; 331 41 Värnamo Tel. 0370 – 104 36. E-post: barbro_mats@hotmail.com
	Åke Rühling; Humlekärrshultsvägen 10; 572 41 Oskarshamn Tel. 0491 – 771 61. E-post: ake.ruhling@telia.com
	Hans Thulin; Malmgatan 1; 562 42 Taberg Tel. 0707 955 434. E-post: hans.thulin@swipnet.se
Redaktör Parnassia	Jan-Erik Hederås; Tyringegatan 21; 252 76 Helsingborg Tel. 042 – 14 03 91. E-post: je.hederas@telia.com

Omslagsbilden:

Älvmyskgräs *Hierochloë hirta* ssp. *hirta* från Nissans sandiga strandbrinkar.

Årets växt 2008 – ängsskära

Ängsskära *Serratula tinctoria* är en art som är hårt trängd i dagens landskap. En dokumenterad nedgång i antalet lokaler för arten har skett åtminstone i Uppland. Hur läget är i övriga Sverige har vi dålig kunskap om. På Öland är ängsskära fortfarande någorlunda vanlig men i övriga landet finns stora utbredningsluckor. Arten finns från Skåne i söder upp till norrlandsgränsen.

I Småland är ängsskära ganska vanlig nära kusten från Mönsterås och söderut, men finns även i nordöstligaste Småland, sydväst om Tranås samt på ytterligare ett fåtal platser.

Ängsskära tillhör familjen korgblommiga växter. Den är flerårig och kan bli upp till 100 cm hög. Stjälken är grenad högst upp. Bladen är sågade (därav namnet *Serratula*) och åtminstone upptill parflikade. Blomkorgarna är ca 1 cm breda, holkfjällen är brunviolettera och blommorna rödvioletta, i sällsynta fall kan de vara vita. Det finns uppgifter om att ängsskära både kan vara tvåbyggare eller ha samkönade blommor, detta skulle vi vilja att du noterar vid inventeringen. Arten blommar i juli–september. Under i stort sett hela året kan de karakteristiska brungula vinterståndarna stå kvar.

Färgväxt

Ängsskära har använts som färgväxt, därav artepitetet *tinctoria*, och har odlats för detta i södra Sverige. Arten trivs på frisk ängsmark och uppträder ofta i brynmiljöer. Dagens jord- och skogsbrukspolitik har inte varit gynnsam för arten. Hårt betetryck gör att ängsskäran försvinner. Den klarar inte heller igenväxning men kan hålla sig kvar på ohävdade lokaler under lång tid för att dock till sist slås ut. Troligen har ängsskäran i dagsläget svårt att etablera sig på nya lokaler. Dagens kraftledningsgator har visat sig kunna utgöra refuger i landskapet. Andra miljöer där ängsskära kan finnas är igenväxande slåttermark, extensivt betade skogs- och ängsmarker, diken, vägkanter och skogsbryn.

Ängsskäreplattmal

Flera insekter är knutna till arten bland annat den rödlistade ängsskäreplattmalen *Agonopterix bipunctosa* (rödlistekategori sårbar VU). Denna fjärilsart har endast ängsskära som värdväxt. Bästa tiden att se larver är 15 maj–15 juni. Larven är nästan helt svart och lever i bladrör som den spunnit från en kant av bladet. Ser du någon ängsskäreplattmal under inventeringen så är det värdefullt om du också noterar detta i din rapport, och då gör vi samtidigt entomologerna en tjänst. Förväxlingsarter av fjärilslarver som kan ha ängsskäran som värdväxt finns, så fotografera gärna.

Ängsskären (foto Margareta Edqvist) är årets väktarart och vi hjälps alla åt att se över så många lokaler för den som möjligt. Den blommar i juli och augusti och växer i bryn, på åkerrenar och i buskmark, mest i enstaka exemplar.

Rapportera

Under 2008 vill vi ha hjälp av botanister att rapportera in uppgifter om lokaler för ängsskära. Du kan rapportera dina fynd på Artportalen www.artportalen.se och gå vidare till rapportsystemet för växter.

Om du hellre vill skicka in dina rapporter via vanlig post eller e-post finns rapportblanketter för detta på SBF:s hemsida www.sbf.c.se under rubriken *Årets växt 2008*. *Rapportblankett_ängsskära.doc* kan du skriva ut, fylla i för hand och skicka in till undertecknad. *Rapportblankett_ängsskära.dot* kan du fylla i elektroniskt och skicka via e-post till undertecknad. Adresser finns på rapportblanketterna. Skicka in dina rapporter senast den 15 oktober 2008!

Ulla-Britt Andersson
Svenska Botaniska Föreningen

(anpassning för Parnassia av Jan-Erik Hederås)

Medlemsavgiften i Smålands Flora för 2008

Med detta häfte följer ett inbetalningskort för medlemsavgiften år 2008, som är 75 kr och inkluderar årets två nummer av föreningens tidskrift Parnassia. **Glöm inte att skriva avsändarens namn på inbetalningskortet!**

Avgiften till årsmötet

Vidare medföljer information om och en anmälningsblankett till årsmötet den 15 augusti tillsammans med ytterligare ett inbetalningskort. Beroende på hur man väljer att bo på Stora Segerstads Naturbruksgymnasium, måste man själv fylla i beloppet på detta inbetalningskort, vilket skickas in i samband med att anmälan till årsmötet görs.

Styrelsen

Samla stora igelknoppar!

ÅKE WIDGREN

Glansigelknopp *Sparganium erectum* ssp. *neglectum* är en av de fyra underarter av storigelknopp som förekommer i Sverige. Glansigelknopp har länge betraktats som en mycket sällsynt och starkt sydlig växt. Före 2003 var underarten endast påträffad i Skåne, Västergötland, Bohuslän, på Öland (en lokal 1955) samt vid Värnanäs och Loverslund i södra Kalmar län (1919 och 1922). På Öland har den hittats på några få lokaler de senaste åren. I Blekinge gjordes det första fyndet 2005, och under 2006 och 2007 påträffades ytterligare några lokaler i landskapet. Under 2007 hittade Tomas Burén och jag den på sammanlagt 6 lokaler i södra Kalmar län, de flesta i Torsås kommun, och det gjordes även ett återfynd vid Värnanäs i Kalmar kommun i samband med årsmötesexcursionen. Det hittills nordligaste fyndet gjorde Tomas i Åbyån norr om Kalmar. Vid inventeringen av Skånes Flora samlades glansigelknopp i 94 rutor. Antalet äldre fynd var betydligt färre. I den nu gällande rödlistan (2005) ingår underarten i kategori NT (missgynnad), men allt talar för att den, eftersom den är relativt svår att skilja från vanlig storigelknopp, har varit kraftigt förbisedd. Generellt är kunskapen om de stora igelknopparnas utbredning bristfällig. Det skulle vara mycket intressant om det gick att hitta glansigelknoppens nordgräns eller inlandsgräns. De fynd som vi hittills gjort i södra Kalmar län har alla gjorts relativt nära kusten.

Frukterna är viktiga för bestämningen

Under 2008 kommer jag att söka vidare efter glansigelknopp i både Blekinge och södra Småland, men även de andra underarterna är givetvis angelägna att dokumentera. Förutom vanlig storigelknopp *S. erectum* ssp. *microcarpum* (som anses vara den i särklass vanligaste underarten) och glansigelknopp är även sotigelknopp *S. erectum* ssp. *erectum* känd från Småland (ett fåtal växtplatser kring Kalmar, Oskarshamn, Tranås och Jönköping). Det skulle vara mycket bra om det samlades stora igelknoppar även från andra delar av Småland. För den som vill samla och pressa stora igelknoppar är det viktigt att tänka på ett par saker. Först och främst måste de samlas in när frukterna är fullt utvecklade (d v s under sensommaren). Alltför tidigt samlade exemplar är omöjliga att bestämma till underart. En annan viktig sak är att man bör byta papper ofta i pressen. Annars är risken stor att igelknopparna möglar och faller sönder. Att en del frukter lossnar gör ingenting, men de ska bifogas belägget.

Hur känner man då igen en glansigelknopp? De tydligaste skillnaderna jämfört med vanlig storigelknopp är att frukterna oftast är större, mer långsprötade och spolfformiga samt att de behåller sin glänsande gulbruna färg även i torkat tillstånd. Den vanliga storigelknoppen har vanligtvis mindre frukter, med kortare

och mer avsatta spröt samt en insnörning (midja) en bit ner på frukten. Glansigelknoppen saknar denna midja.

Om allt går som planerat kommer jag att skriva om glansigelknoppens förekomst i Småland och Blekinge efter årets fältsäsong. Jag tar mycket gärna emot insamlat och pressat material för artbestämning.

Glansigelknopp, frukter. Foto Tomas Burén.

*Åke Widgren; Ronnebygatan 10; 371 32 Karlskrona
Tel. 0455 – 31 17 41; E-post: ake.widgren@k.lst.se*

Välkomna till Sydvästen!

ROBERT ERLANDSSON

Smålands Floras årsmöte i augusti ska hållas på Stora Segerstad i sydvästra hörnet av landskapet.

Och vi här nere har mer nytta av sydväst än andra smålänningar. Årsnederbörden är över 1000 mm, vilket är dubbelt så mycket som det faller i nordöstra hörnet av Småland. En effekt av det myckna regnandet är mängden våtmarker. Gislaveds kommun består till en fjärdedel av moss- och myrmark, så någon sådan bör vi besöka under dagen. *Dvärgbjörk, klockljung, myrlilja* och *hjordron* hoppas vi kunna visa. I den vattenrika Burseryds socken ser vi *flotagräs* och de riktigt västliga arterna *flytsäv* och *krypfloka*. Där har Kerstin i Kruvebo hittat den lätt förbisedda *strandlummern*. Vid domarringarna finns ett stort bestånd av *hedblomster* i ett isolat.

Om naturen varit givmild på nederbördssidan har den varit desto snålare när det gäller kvaliteten på berg och jord. Berggrunden består nästan uteslutande av urgamla sura bergarter. Bara någon enstaka procent utgörs av amfibolit, som vi kallar grönsten, och som har ett rikare basiskt innehåll. På höjder, som inte ismältvattnet kommit åt finns det kvar morän med växtnäring i behåll. Gräfthults äng är en sådan, och det är nog den artrikaste vi har. Där ska vi kunna se *kornfibblor* (= *svinrot*) med och utan snus, *jungfrulin*, *slättergubbar* och annat fint. En god sak med ängen är att den alltid skötts bra av ett par familjer, där även ungdomar inser värdet, och fortlevnaden hänger därför inte på hugskott från Bryssel. I planeringens önskevärld sitter vi och dricker förmiddagskaffe bland *fårsvingeln*, medan Kurt eller någon av Panzars berättar hur de håller markerna i hävd.

Längs Nissan

En annan speciell naturtyp vi måste besöka är Nissans meandringar över isälvs-material. På ett ställe ser vi det ovanliga *älvmyskgräset* (fyra rutor i Floran). Den är beroende av översvämning och mycket ljus. Öppet och ljust är det också vid Ettö. Här kommer Lars-Erik i Äspås att visa oss runt. Vi hoppas kunna se lika många *klockgentianor* som där brukat vara, fast det i fjol var riktigt skvalt.

Kanelros som finns sparsamt längs Nissan tog länsstyrelsens röjningsgrupp bort från reservatet trots bevarandeparagraf i sin egen skötselplan. Skötselplanen ska omarbetas och är ute på remiss, så vi kunde kanske bidra med några synpunkter.

Om vädret är gott tänkte vi äta vår medbragda lunch uppe på Isabergstoppen, med en hänförande utsikt över trakten. Den är ju mest känd för att ha Syd-sveriges bästa slalombacke, men hyser också ett stort antal ormbunksarter.

När Gislaved på tidigt 1900-tal behövde någonstans att slänga sina sopor föll blicken på den största flygsandsdynen, som bildats under den torra blåsperioden

efter istiden. Perfekt körramp och sen doldes synderna av sand. Nu håller tippet på att avvecklas, och stora delar är redan täckta med jord. Det är möjligt att den i höst kan ha en intressant ruderatflora som kan vara värd ett besök.

Det här är lite planer för 2008 års exkursion. Hur det verkligen blir styrs dock mycket av vädret. Just nu vid midsommar har vi haft en lång period med torka, men vi brukar säga att man aldrig ska be om regn här för det brukar komma ändå. Så Välkomna till Sydvästen!

Robert Erlandsson; Apelgatan 13; 332 33 Gislaved; Tel. 0371-131 12
E-post: roberl@edu.gislaved.se

Kerstin Johansson; Kruvebo Norrgård 2; 330 26 Burseryd; Tel. 0371-520 89

Lars-Erik Pettersson; Äspås; 330 27 Hestra; Tel. 0370-33 51 20

Försäljning av boken Smålands flora

Inför boken Smålands floras utgivning i november 2007 trycktes en upplaga på 4 500 exemplar av vardera band 1 och 2. De båda banden, som enbart kan säljas tillsammans, finns till försäljning på Svenska Botaniska Föreningen – som ju är utgivningsförlag – och har köpts av bokhandlare mest i men även utanför Småland, liksom av företag, myndigheter, institutioner samt privatpersoner. Vår förening har rätt att sälja böckerna på kommission, och detta sker dels direkt från ett lager i Nässjö, dels via frivilliga personer.

Nytryck

Redan efter en och en halv vecka var den första upplagan slutsåld. Senare beslutade Svenska Botaniska Föreningen att trycka ytterligare 5 000 exemplar. Dessa var färdigtryckta i januari, och därmed har det tryckts sammanlagt 9 500 exemplar av boken. Av dessa fanns i månadsskiftet juni–juli kvar 550 hos SBF i Uppsala och 480 i ett boklager i Nässjö. Alla böcker som distribuerats för försäljning på kommission är dock ej sålda.

Tack!

Tack alla ni som hjälpt till med att sälja boken Smålands flora! Vi är tacksamma för fortsatt hjälp med försäljningen!

Föreningen Smålands Flora
Styrelsen

Årsmötet 2008

Välkommen till föreningens årsmöte som i år genomföres den 15–16 augusti vid Stora Segerstads Naturbruksgymnasium, en knapp mil söder om Reftele samhälle! Förläggning i enkel- eller dubbelrum i elevbostaden.

Fredagen den 15:e eftermiddag och kväll ägnas åt årsmötet och eventuellt någon ytterligare aktivitet i närheten.

Lördag den 16:e gör vi en utfärd i området med egna bilar, samåkning. Det är Kerstin Johansson, Lars-Erik Pettersson och Robert Erlandsson som tillsammans planerar och leder utfärden. Se vidare artikeln *Välkomna till Sydvästen!* i detta nummer av Parnassia!

Beräknat avslut vid Stora Segerstad ~16.00.

Utförligt program och anmälningsblankett medföljer i Parnassia.

Välkommen med din anmälan!

Allan Karlsson
Ordf

Äldre nummer av Parnassia säljes

Äldre nummer av Parnassia (år 1992–2000) säljes för 15:-/styck. Hela sviten (18 nummer) kostar 200:-. Av några nummer finns bara ett fåtal exemplar kvar. Om så behövs kommer de att nykopieras och kan då få ett något avvikande utförande.

Från år 1988–1991 (8 nummer) finns få nummer kvar och de säljes endast i hel svit för 100:-.

Kostnader för porto och emballage tillkommer.

Beställ hos Allan Karlsson, tel. 0381–104 16.

E-post: Allan.Karlsson@adress.eksjo.com

Parnassia årgång 21 2008:1

ISSN 1404-3785

Innehållsförteckning

- 1 *U.-B. Andersson*: Årets växt 2008 – ängsskära
- 4 *Å. Widgren*: Samla stora igelknoppar!
- 6 *R. Erlandsson*: Välkomna till Sydvästen!